

Nr 126.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel för utförande av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna; given Stockholms slott den 25 februari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att för utförande, i enlighet med vad i ovannämnda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden närmare utvecklats, av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna, utöver det av 1918 års lagtima riksdag härför anslagna beloppet, 1,500,000 kronor, å extra stat för år 1920 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet anförde föredragande departementschefen, statsrådet Thorsson, följande:

I enlighet med min därom gjorda hemställan har Kungl. Maj:t i den till innevarande års riksdag avlätna statsverkspropositionen under punkt 63 i sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, för utförande av vissa reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna, utöver det av 1918 års lagtima riksdag därför anslagna beloppet, 1,500,000 kronor, å extra stat för år 1920 beräkna ytterligare ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Då ärendet numera föreligger i färdigberett skick, torde jag ånyo få anmäla detsamma för Kungl. Maj:t.

Jag anhåller därvid att till en början få meddela en redogörelse för frågans föregående behandling.

I en den 18 februari 1916 till riksdagen avlåten proposition, nr 108, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att den vetenskapsakademien tillhöriga fastigheten nr 5 i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm finge för statsverkets räkning inköpas för en summa av 650,000 kronor ävensom att för gäldande av köpeskillingen finge tagas i anspråk vissa i propositionen närmare angivna medel.

*Inköpet av
fastigheten
nr 5 i kvar-
teret Grön-
landet norra
m. m.*

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Genom förvärvet av omförmälda fastighet har Kungl. Maj:t och kronan, som redan förut var ägare till övriga tomter, nr 1, 2, 3 och 4, i kvarteret Grönlandet norra, kommit i besittning av hela det värdefulla området mellan Drottninggatan, Kammakaregatan, Holländaregatan och Vallingatan i Stockholm med därå uppförda byggnader. Kvarteret har en sammanlagd tomtareal av 4,742.3 kvadratmeter, därav 2,586 kvadratmeter belöpa å tomterna nr 1, 2, 3 och 4 och återstoden 2,156.3 kvadratmeter å tomten nr 5.

På sätt av det vid ovannämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 18 februari 1916 framgår, var Kungl. Maj:ts framställning om inköp av förberörda fastighet föregående av omfattande utredningar, innefattande bland annat förslag rörande det lämpligaste utnyttjandet av det fastighetskomplex, till vilket staten vid bifall till framställningen skulle bli ägare. Det tyngst vägande skälet för ifrågavarande fastighetsförvärv var, enligt vad den av departementschefen vid ärendets föredragning lämnade redogörelsen för de verkställda utredningarna m. m. giver vid handen, nödvändigheten att snarast möjligt tillgodose åtskilliga ämbetsverks och andra statsinstitutioners behov av förbättrade lokaler och ökade utrymmen. Särskilt för medicinalstyrelsen var redan vid denna tidpunkt behovet av tjänligare ämbetslokaler i hög grad trängande. Såväl överintendentsämbetet som de av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga för utarbetande av förslag till en allmän plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm synas ock hava varit av den meningen, att inom ifrågavarande byggnader plats i främsta rummet borde beredas för medicinalstyrelsen. I dylikt hänseende tillåter jag mig erinra om, att ett av berörda sakkunniga utarbetat, i skrivelse den 19 februari 1915 framlagt förslag i fråga om byggnadernas disposition utmynnade i en hemställan, att byggnaderna skulle ändras, påbyggas och iordningställas

i syfte att bereda tjänstelokaler åt medicinalstyrelsen ävensom statsmedicinska anstalten — med undantag för dess stallar — tandläkarinstitutet och tillsvidare eventuellt jämväl meteorologiska centralanstalten.

Även departementschefen yttrade sig vid föredragning inför Kungl. Maj:t av ovannämnda inköpsärende i samma riktning. Han förklarade sig visserligen icke för det dåvarande vara beredd att uttala något bestämt omdöme i fråga om vilka statsinstitutioner lämpligast borde inrymmas i ifrågavarande fastigheter, men framhöll samtidigt, att mycket syntes honom tala för, att där borde beredas lokaler för de tre med varandra sammanhörande institutionerna medicinalstyrelsen, statsmedicinska anstalten och tandläkarinstitutet. Innan beslut härom fattades, borde dock ytterligare utredning verkställas angående omfattningen av dessa institutioners lokalbehov, och först i samband med dylikt beslut borde frågan om anvisande av medel för möjliggörande av fastigheternas användande för deras nya ändamål upptagas till behandling.

I anslutning till den mening rörande behovet av ytterligare utredning, som av departementschefen sålunda uttalats, beslöt Kungl. Maj:t den 23 juli 1916, sedan riksdagen anmält sitt beslut om bifall till framställningen om inköp av tomten nr 5, att uppdraga åt överintendentsämbetet att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande användandet av ej mindre nämnda fastighet än även de Kungl. Maj:t och kronan redan förut tillhöriga fastigheterna i kvarteret Grönlandet norra.

Med anledning härav uppdrog överintendentsämbetet den 15 augusti 1916 åt tjänstgörande arkitekten hos ämbetet Bror Almquist att — efter samråd med vederbörande inom medicinalstyrelsen och tandläkarinstitutets lärarråd — upprätta och till ämbetet avgiva förslag till användandet av här ifrågavarande fastigheter för medicinalstyrelsens, statsmedicinska anstaltens (med undantag för dess stallar) samt tandläkarinstitutets behov, därvid tillika borde tillses, huruvida icke, åtminstone tillsvidare, lokaler för meteorologiska anstalten kunde inom fastigheterna beredas.

Arkitekten
Almquists
förslag av den
1/12 1916.

Till fullgörande av berörda uppdrag avgav arkitekten Almquist den 1 december 1916 ett vidlyftigt, av ritningar och kostnadsberäkningar åtföljt förslag i ämnet. Förslaget — däri dock beredande av lokaler för meteorologiska centralanstalten, med hänsyn till behovet av reservutrymmen för övriga av de till inhysande i byggnaden ifrågasatta institutionerna ej ingick — upptog, förutom betydande ändrings- och reparationsarbeten, utbyggnad av våningen 3 trappor upp samt påbygg-

Kungl. Maj:ts proposition Nr 126.

nad av en lättare vindsvåning. Kostnaderna för arbetets utförande beräknades med dåvarande byggnadspriser uppgå till ett sammanlagt belopp av 1,506,000 kronor, fördelat å följande poster:

själva byggnadsarbetet	kr. 820,000
värme- och ventilationsanläggningar samt varmvattenledning	» 185,000
gas-, vatten- och avloppsledningar	» 210,000
elektrisk belysnings- och kraftinstallation, inklusive hissar	» 129,500
ritningar och kontroll samt oförutsedda utgifter	» 161,500
Summa kr. 1,506,000.	

Överintendentsämbetet, som med eget yttrande den 5 december 1916 till Kungl. Maj:t överlämnade ifrågavarande förslag, förklarade sig för sin del icke hava något emot förslaget att erinra. Tillika meddelade ämbetet, att, därest Kungl. Maj:t — i enlighet med vad ämbetet funne med fog kunna ifrågasättas — skulle finna lämpligt, att de utrymmen, som i förslaget ansetts böra avsättas såsom nödiga reservlokaler för de institutioner, vilka föreslagits skola uti byggnaderna fast inrymmas, omedelbart inreddes för att såsom tillfälliga lokaler tillsvidare upplåtas till kommittéer och dylika delegationer och tilläventyrs jämväl åt meteorologiska anstalten, ett dylikt tillvägagående enligt hos ämbetet gjorda beräkningar komme att draga en ytterligare kostnad av 85,000 kronor.

Vid överintendentsämbetets utlåtande funnos fogade av medicinalstyrelsen samt tandläkarinstitutets lärarråd avgivna yttranden över förslaget. Medicinalstyrelsen förklarade sig för sin del — allenast med en del mindre detaljanmärkningar — godkänna detsamma. Jämväl tandläkarinstitutets lärarråd ställde sig gynnsamt mot förslaget, om än viss tvekan enligt lärarrådets mening förefanns, huruvida detsamma lämnade möjlighet för beredande av det ökade utrymme, som vid en väntad utveckling av institutets verksamhet kunde komma att erfordras.

Vid en på begäran av tandläkarinstitutets inspektör av överintendentsämbetet företagen närmare undersökning rörande det reservutrymme, som enligt förslaget skulle kunna inom byggnaderna åstadkommas, kom man emellertid till det resultatet, att detta utrymme icke kunde anses tillräckligt för att vid en såsom oundviklig betraktad utvidning av tandläkarinstitutets verksamhet tillgodose institutets ökade lokalbehov. Då sålunda inrymmandet av tandläkarinstitutet i här ifrågavarande byggnader icke ansågs kunna innebära någon definitiv lösning av institutets lokalfråga, fann man det framlagda byggnadsförslaget, som bland annat hade till ändamål att slutgiltigt ordna tandläkarinstitutets lokalförhållan-

den, icke innebära sådana fördelar, att detsamma borde komma till utförande; och föranledde förslaget förty icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Frågan rörande reparations- och ändringsarbeten å här ifrågasvarande byggnader blev emellertid — särskilt med hänsyn till medicinalstyrelsens trängande behov av nya lokaler — snart ånyo aktuell. I anledning av en av medicinalstyrelsen hos dåvarande chefen för civildepartementet gjord framställning och då även statsmedicinska anstaltens lokalfråga alltjämt stod olöst, uppdrog nämligen på sommaren år 1917 dåvarande chefen för finansdepartementet, till vilken medicinalstyrelsens nyssberörda framställning från civildepartementet överlämnats, åt chefen för överintendentsämbetet, att låta verkställa förnyad utredning rörande användandet av kvarteret Grönlandet norra för tillgodoseende av medicinalstyrelsens och statsmedicinska anstaltens lokalbehov med minsta möjliga ändring av byggnaderna.

En dylik utredning blev också enligt vederbörligt uppdrag verkställd av samme person, som utarbetat det år 1916 framlagda, mera omfattande förslaget i fråga om utnyttjandet av fastigheterna i kvarteret Grönlandet norra, arkitekten Bror Almquist. Utredningens resultat sammanfattades i ett av Almquist den 12 februari 1918 avgivet tjänstememorial med tillhörande kostnadsberäkningar och ritningar, som av byggnadsstyrelsen med eget yttrande den 28 februari 1918 överlämnades till Kungl. Maj:t.

Arkitekten
Almquists
förslag av den
13/2 1918.

Det av arkitekten Almquist utarbetade nya förslaget avsåg att inom det å kvarteret Grönlandet norra uppförda byggnadskomplexet utan någon påbyggnad, endast genom reparationer och lämpliga inredningsarbeten, bereda lokaler för medicinalstyrelsen och två av statsmedicinska anstaltens tre avdelningar, nämligen de rättskemiska och farmaceutiska laboratorierna.

Kostnaderna för förslagets genomförande ställde sig enligt Almquists beräkningar på följande sätt:

A. Sjelva byggnadsarbetet	kr. 508,500
B. Värme, ventilation och varmvatten	» 156,000
C. Gas, vatten och avlopp	» 100,000
D. Elektrisk installation	» 65,330
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll, cirka 15 procent av byggnadskostnaderna	» 124,400
Summa	kr. 954,230

Då arbetet emellertid icke kunde omedelbart påbörjas, måste därtill, enligt Almquists mening, ytterligare beräknas en säkerhetsmarginal av cirka 20 procent å kostnaderna under A—D här ovan, varigenom sammanlagda kostnadsbeloppet skulle komma att stiga till 1,120,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen förklarade sig i sitt förberörda utlåtande den 28 februari 1918 vid verkställd granskning av det av Almquist uppgjorda förslaget icke hava funnit något mot detsamma att erinra samt anförde i övrigt följande:

»Vad kostnaderna beträffar, anser sig styrelsen böra framhålla, att desamma blivit ganska avsevärda, beroende, bland annat, på nödvändigheten att anordna helt ny värmeledning ävensom nytt yttertak av plåt.

Genom realiserandet av detta förslag bleve medicinalstyrelsens nuvarande fastighet nr 9 vid Svartmangatan disponibel. Densamma innehåller en nyttig golvyta av omkring 740 kvadratmeter och är taxeringsvärderad till 100,000 kronor.

Även om ett ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare utnyttjande av ifrågasvarande egendom i kvarteret Grönlandet norra genom påbyggnad i enlighet med det tidigare uppgjorda förslaget eljest avgjort vore att förorda, anser sig byggnadsstyrelsen likväl — med hänsyn därtill att behovet av förbättrade lokalförhållanden för medicinalstyrelsen är i så särdeles hög grad trängande, att dess tillgodoseende icke längre kan uppskjutas — böra i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos innevarande års riksdag begära erforderliga medel för utförande av de härmed föreslagna reparations- och ändringsarbeten i omförmälda fastighet.»

Med anledning av vad sålunda förekommit och i enlighet med en av mig utförligt motiverad hemställan föreslog Kungl. Maj:t härefter i en den 12 april 1918 till riksdagen avlåten proposition, nr 294, riksdagen att för utförande av de i arkitekten Almquists senaste förslag upptagna reparations- och ändringsarbetena å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna å extra stat för år 1919 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,120,000 kronor.

*Kungl. Maj:ts
proposition
till 1918 års
lagtima riksdag.*

I skrivelse den 22 juni 1918 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen i anledning av berörda proposition bland annat följande:

*Riksdagens
skrivelse den
22/6 1918.*

»Vid prövning av detta ärende har riksdagen funnit synnerligen angeläget, att då i allt fall en betydande ombyggnad uti ifrågasvarande välbelägna och rymliga fastighet är av förhållandena nödvändiggjord, densamma utföres på sådant sätt, att största möjliga lokalutrymme därigenom beredes statsverket. Och detta så mycket hellre som riksdagen med bestämdhet trott sig finna, att ett sådant ökat lokalutrymme skulle kunna vinnas för ett ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt pris. Då såväl byggnadernas soliditet som förhållandena i övrigt medgiva en påbyggnad, och då en omläggning av taket jämväl ingår i den mindre byggnadsplanen, skulle enligt

riksdagens förmenande en begränsning av arbetet till denna senare plan icke innebära den lämpligaste lösningen av frågan. Byggnadsstyrelsen har också, trots sitt förord åt det nu av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget, vitsordat, att ett ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare utnyttjande av denna fastighet genom det tidigare i frågasatta större alternativet ostridigt kunde ske.

Härtill kommer, att, enligt vad riksdagen inhämtat, på senare tiden en förändrad uppfattning gjort sig hos vederbörande gällande rörande möjligheten och lämpligheten av att i fastigheten inrymma såväl tandläkarinstitutet som medicinalstyrelsen. Även med hänsyn tagen till erforderlig utveckling torde, därest de förefintliga lokala möjligheterna bliva på ett klokt och rationellt sätt utnyttjade, alla rimliga anspråk från dessa institutioners sida kunna under en väsentlig tid framåt på ett tillfredsställande sätt tillgodoses. Genom vissa om- och utflyttningar av de hittills i fastigheten inrymda mindre institutionerna, meteorologiska anstalten och etnografiska samlingarna m. fl., stå även ytterligare utrymmen till buds.

Vid sådant förhållande och då för såväl medicinalstyrelsen som tandläkarinstitutet oavvisliga behov av nya och utvidgade lokaler föreligga, har riksdagen ansett sig böra upptaga det i propositionen omnämnda större alternativet för ombyggnadsarbetena i fråga. Visserligen torde de för detta alternativ år 1916 uppgjorda kostnadsberäkningarna numera icke vara i allo hållbara utan kräva icke obetydliga tillägg, men kommer — även med beaktande av denna omständighet — en sådan lösning av denna byggnadsfråga, enligt riksdagens mening, att, på samma gång den skyndsammast möjligt tillgodoser nämnda institutioners trängande lokalbehov, likväl att ställa sig för staten så ekonomiskt gynnsam, att riksdagen icke tvekat att besluta i enlighet därmed. Givetvis förutsätter riksdagen därvid, att Eders Kungl. Maj:t underkastar det tidigare utarbetade förslaget en ytterligare prövning och däri vidtager de jämkningar, som kunna visa sig lämpliga och erforderliga.»

Beträffande det belopp, som för genomförande av det mera omfattande alternativet borde beviljas, kunde, anförde riksdagen vidare, visserligen ifrågasättas, att man även för detta större byggnadsföretag kunde stanna vid det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 1,120,000 kronor. För att emellertid underlätta arbetets skyndsamma bedrivande hade riksdagen ansett sig böra höja beloppet till 1,500,000 kronor. Den framställning om ytterligare anslag, som eventuellt kunde visa sig erforderlig, syntes utan olägenhet kunna av Kungl. Maj:t göras vid 1919 års riksdag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts tillkännagav riksdagen, att riksdagen, för utförande av vissa reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna, å extra stat för år 1919 anvisat ett reservationsanslag å 1,500,000 kronor.

Då riksdagens nämnda skrivelse den 1 juli 1918 föredrogs, anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i samråd med chefen för

medicinalstyrelsen, inspektorn för tandläkarinstitutet samt föreståndarna för statens meteorologiska centralanstalt och hydrografiska byrån avgiva och senast den 1 januari 1919 till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag i anledning av vad riksdagens skrivelse innehölle.

Sedermera inkom byggnadsstyrelsen med en den 30 september 1918 dagtecknad skrivelse, däri styrelsen anförde, att, ehuru de för fullgörande av omförmälda uppdrag erforderliga utredningsarbetena ännu icke avslutats, styrelsen ansett sig böra redan då med stöd av förberedande undersökningar anmäla, att det av riksdagen anvisade beloppet med all säkerhet komme att, på sätt riksdagen även syntes hava förutsett, betydligt överskridas; och hemställde styrelsen, att ett belopp av ytterligare 1,500,000 kronor måtte av Kungl. Maj:t äskas att uppföras på 1920 års stat.

Byggnadsstyrelsens skrivelser den 30/9, 2/11 samt 12/12 1918.

I skrivelse den 5 november 1918 anförde byggnadsstyrelsen — efter erinran om ovannämnda den 1 juli 1918 mottagna uppdrag att senast den 1 januari 1919 inkomma med förslag i ämnet — vidare följande:

»Till åtlydnad härav har byggnadsstyrelsen på sin tid hos medicinalstyrelsen, tandläkarinstitutet och meteorologiska centralanstalten anhållit att så snart som möjligt bekomma fullständiga och fixerade program för det inbördes läget och anordnandet av de lokaler, vilka inom ramen av det för medicinalstyrelsen, tandläkarinstitutet och nämnda anstalt enligt det av tjänstgörande arkitekten hos dåvarande överintendentsämbetet Bror Almquist år 1916 upprättade förslaget anvisade utrymmet skulle för dem iordningställas. Tillika har byggnadsstyrelsen uppdragit åt arkitekten Almquist att på grundval av de program, som kunde komma att avgivas, och i samråd med de ämbetsverk och institutioner, som berördes av ifrågavarande byggnadsföretag, uppgöra och till styrelsen snarast inkomma med fullständiga entreprenadhandlingar beträffande detsamma.

Från samtliga ämbetsverk har styrelsen numera mottagit de begärda programmen.

Av dessa framgår, att de för medicinalstyrelsen och tandläkarinstitutet erforderliga lokalbehoven äro så avsevärt mycket större än de, som lågo till grund vid uppgörandet av 1916 års förslag, att med full bestämdhet kan förutses, att lokaler inom ifrågavarande fastigheter icke kunna beredas meteorologiska centralanstalten, varför byggnadsstyrelsen lärer hava att annorstädes söka anskaffa lokaler åt denna anstalt.

Byggnadsstyrelsen har ansett sig böra redan nu underdånigst anmäla detta för Eders Kungl. Maj:t.»

Samtidigt anmälde byggnadsstyrelsen, att styrelsen icke såge sig i stånd att inom förelagd tid till Kungl. Maj:t inkomma med anbefallt utlåtande och förslag.

Slutligen meddelade byggnadsstyrelsen i skrivelse den 12 december 1918, att, då styrelsen i sin ovannämnda skrivelse den 30 september 1918 beräknat det för år 1920 utöver förut anvisade medel erforderliga beloppet till 1,500,000 kronor, styrelsen förutsatt, att utredningen rörande institutionernas lokalbehov komme att föreligga så tidigt, att ritningarna kunde färdigställas till den av Kungl. Maj:t föreskrivna tiden. Då emellertid, på sätt styrelsen i sin skrivelse den 5 november 1918 anmält, utredningen fördröjts, och då på grund härav hela byggnadsarbetets igångsättande måste uppskjutas och tiden för dess färdigställande behövde utsträckas över större eller mindre del av år 1921, förklarade sig byggnadsstyrelsen anse, att för år 1920 ett anslag av allenast 1,000,000 kronor för nu ifrågavarande ändamål vore tillräckligt.

*Frågans
behandling i
1919 års stats-
verksproposi-
tion.*

Vid anmälandet den 9 januari 1919 av de till regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel för år 1920 hörande frågorna uttalade jag, att jag särskilt med hänsyn till medicinalstyrelsens trängande behov av väsentligt ökat utrymme och ändamålsenligare lokaler funne beklagligt, att — av orsaker som byggnadsstyrelsen omnämnt — den anbefallda utredningen icke kunnat avslutas inom avsedd tid, till följd varav byggnadsarbetenas igångsättande måste bli fördröjt. Utredningens försenande hade också, framhöll jag vidare, medfört, att byggnadsstyrelsen icke kunnat till stöd för sin då föreliggande hemställan om anvisande av ytterligare medel framlägga någon kostnadsberäkning. Med anledning därav ansåg jag mig icke böra då påkalla Kungl. Maj:ts beslut om definitiv framställning till riksdagen i detta ämne. Men med hänsyn till angelägenheten att tillräckliga medel stode till förfogande, då byggnadsarbetena efter utredningens fullbordande skulle igångsättas och så skyndsamt som möjligt bedrivas, fann jag mig böra tillstyrka, att det av byggnadsstyrelsen senast ifrågasatta beloppet beräknades i förslaget till riksstat för år 1920. Jag hemställde följaktligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde bli förelagd riksdagen, för utförande av vissa reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna, utöver det av 1918 års lagtima riksdag härför anslagna beloppet, 1,500,000 kronor, å extra stat för år 1920 beräkna ytterligare ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Med skrivelse den 6 innevarande februari har nu byggnadsstyrelsen överlämnat det av arkitekten Almquist upprättade nya förslaget till ombyggnads- och reparationsarbeten å ifrågavarande byggnader.

*Arkitekten
Almquists nya
förslag av den
6/2 1919.*

Förslaget, vars innehåll närmare åskådliggöres genom åtta huvudritningar å väv, betecknade »ritning till om- och påbyggnad av kvarteret Grönlandet norra, Stockholm, januari 1919», en av arkitekten Almquist författad redogörelse över förslagets innebörd samt en likaledes av Almquist upprättad »kortfattad arbetsbeskrivning», avser att inom fastigheten bereda tjänstelokaler för medicinalstyrelsen, statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier samt tandläkarinstitutet.

Jag anser mig i detta sammanhang böra erinra om, att medicinalstyrelsen fortfarande är inrymd i kronans fastighet nr 2 och 3 i kvarteret Cepheus med adressnummer 9 vid Svartmangatan, varjämte för styrelsens räkning förhyres en lägenhet i det angränsande huset, nr 11 vid samma gata. För statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier förhyras lokaler i huset nr 18 vid Regeringsgatan. Tandläkarinstitutet slutligen utövar liksom förut sin verksamhet i vissa i huset nr 46 vid Malmskillnadsgatan förhyrda lokaler.

Förslaget är grundat å 1916 års förut av mig återgivna förslag, utvidgat och förändrat huvudsakligen så till vida, att, på grund av medicinalstyrelsens och tandläkarinstitutets numera ådagalagda ytterligare lokalbehov, inåt gården i östra partiet skulle göras en för tandläkarinstitutet avsedd utbyggnad, varjämte de i 1916 års förslag rikligt tilltagna reservutrymmena skulle i stor utsträckning tagas i anspråk. Slutligen skulle enligt förslaget även de lokaler inom fastigheten, i vilka meteorologiska centralanstalten för närvarande är inrymd, omändras och ställas till ovannämnda institutioners disposition.

För närmare kännedom om förslagets detaljer tillåter jag mig hänvisa till förberörda, av arkitekten Almquist utarbetade redogörelse och arbetsbeskrivning, vilka handlingar torde såsom bilagor få fogas till detta protokoll.

Med sin ovan omförmälda skrivelse av den 6 februari 1919 har byggnadsstyrelsen jämväl överlämnat yttranden i ärendet från medicinalstyrelsen, tandläkarinstitutets inspektor och sakkunniga för tandläkarinstitutets utvidgning.

*Yttranden
över arkitek-
ten Almquists
nya förslag.*

Medicinalstyrelsen anför i sitt den 4 februari 1919 avgivna yttrande, att styrelsen icke har något att erinra mot arkitekten Almquists förslag i vad det rör de lokaler inom fastigheten, som äro avsedda att upplåtas åt medicinalstyrelsen och därunder lydande inrättningar.

Inspektorn för tandläkarinstitutet, professorn J. Åkerman, förklarar i skrivelse den 6 innevarande februari, att han efter överläggningar med institutets lärarråd funnit sig icke hava något att erinra mot det av arkitekten Almquist uppgjorda förslaget till ombyggnad av kvarteret Grönlandet norra i vad detta förslag avsåge den del av byggnaden, som vore avsedd för tandläkarinstitutet.

De sakkunniga för tandläkarinstitutets utvidgning slutligen anföra i skrivelse den 14 december 1918 följande:

»I skrivelse av den 5 november 1918 har byggnadsstyrelsen anhållit, att sakkunniga för tandläkarinstitutets utvidgning och tandläkarundervisningens omorganisation m. m. ville avgiva yttrande rörande ett skriven bilagt program för institutets inrymmande i statsverkets egendom kvarteret Grönlandet norra härstädes.

Då sakkunniga nu tillmötesgå denna begäran, önska de framhålla, att de för närvarande icke kunna avgiva ett *definitivt* yttrande rörande byggnadsförslaget, all den stund sakkunnigas utredning ännu icke framskridit så långt, att de kunnat taga slutgiltig ställning till de mångahanda, i utredningsarbetet djupt ingripande spörsmålen, såsom frågan om elevantalet, nya undervisningskrav, undervisningens organisation m. m. Men då tandläkarinstitutets nuvarande lokaler befinna sig i sådant skick, att det för undervisningen utgör ett det mest trängande behov att snarast möjligt erhålla ändamålsenliga lokaler och då vidare beslut redan fattats av riksdagen, att lokaler för tandläkarinstitutet skola inredas i ovannämnda egendom, anse sig sakkunniga av dessa reella skäl pliktiga att i sin mån medverka till frågans snara lösning.

För att bilda sig ett i möjligaste mån tillförlitligt omdöme rörande byggnadsförslaget hava sakkunniga haft upprepade överläggningar med institutets lärare, varvid såväl dessa som sakkunniga framlagt och diskuterat sina nuvarande önskemål i fråga om undervisningens tidsenliga ordnande. Som synligt resultat av dessa överläggningar föreligger nu ett av de trenne lärarna uppgjort och denna skrivelse bilagt byggnadsprogram, grundat på förutsättning av en eventuell utökning av studiekursen till fyraårig med ett 60-tal elever i varje årskurs.

Efter att sakkunniga tagit del av en av arkitekten B. Almquist med ledning härav upprättad förslagsritning till lokalernas ombyggande och härvid kunnat övertyga sig om möjligheten av programmets realiserande, få sakkunniga, oaktat de icke kunnat dölja för sig, att den nya byggnaden i händelse av kommande utvidgningskrav såsom följd av tandläkekonstens utveckling eller tandläkarbehovets ökning icke erbjuder några större reservutrymmen, dock på ovan anförda grunder för sin del tillstyrka, att det bilagda programmet lägges till grund för institutets inrymmande i nämnda byggnad.»

För egen del förklarar sig byggnadsstyrelsen i skrivelsen den 6 februari 1919 icke hava något att erinra mot det av arkitekten Almquist senast upprättade förslaget samt anför vidare:

»Medicinalstyrelsens och tandläkarinstitutets hart när olidliga lokalförhållanden och starka behov av ökade och förbättrade tjänstelokaler hava under de senare åren så ofta och så kraftigt betonats, att en ytterligare utredning av dessa frågor

icke torde vara behöfelig. Byggnadsstyrelsen tillåter sig endast i detta sammanhang ännu en gång framhålla, att lösandet av dessa lokalfrågor icke längre torde kunna uppskjutas. — Såsom av förslaget framgår, kan för meteorologiska centralanstalten numera, efter sammanslagningen med hydrografiska byrån, benämnad statens meteorologisk-hydrografiska anstalt — utrymme icke beredas inom den ombyggda fastigheten. I underdånig skrivelse den 11 juni 1918, vilken skrivelse genom remiss den 1 juli 1918 överlämnats till byggnadsstyrelsen, har överdirektören Axel Wallin gjort framställning om beredande av lokal för nämnda anstalt. Styrelsen, som för närvarande icke är i tillfälle föreslå annan lokal för anstalten, skall framdeles i frågan återkomma.»

Vidkommande därefter kostnaderna för det föreliggande förslagets utförande har byggnadsstyrelsen, med överlämnande av en detaljerad kostnadsberäkning, vilken, för närmare kännedom om omfattningen och beskaffenheten av de ifrågasatta arbetena torde få såsom ytterligare bilaga fogas till dagens protokoll, tillkännagivit, att desamma beräknats uppgå till ett sammanlagt belopp av 4,590,000 kronor, fördelat på följande poster:

själva byggnadsarbetet	kronor 2,770,000: —
värme- och ventilationsanläggningar samt varm-	
vattenledningar.....	» 360,000: —
gas-, vatten- och avloppsledningar.....	» 445,000: —
elektrisk belysnings- och kraftinstallation, inklusive	
hissar, samt ringledningar.....	» 360,000: —
ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter	» 655,000: —

Summa kronor 4,590,000: —.

Då till ifrågavarande fastighets ombyggnad redan anvisats ett belopp av 1,500,000 kronor och på riksstatsförslaget för år 1920 därutöver beräknats ett anslag av 1,000,000 kronor, skulle alltså, fortsätter byggnadsstyrelsen, erfordras ytterligare en summa av 2,090,000 kronor, vilken summa emellertid icke behöfde disponeras förrän år 1921.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära erforderliga ytterligare medel, 2,090,000 kronor, för utförande, i enlighet med det av arkitekten Almquist senast upprättade förslaget, av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra befintliga byggnaderna.

Den i anledning av 1918 års lagtima riksdags beslut igångsatta utredningen om sådan förändring av byggnaderna i kvarteret Grönlandet norra, att plats därstädes kunde beredas — utom för medicinalstyrelsen samt statens rättskemiska och farmaceutiska laboratorier — även för tandläkarinstitutet, har, såsom framgår av det ovan sagda, nu slutförts.

Departementschefen.

Resultatet föreligger i ett av arkitekten Almquist utarbetat förslag till omfattande om- och påbyggnadsarbeten, vilket, i huvudsak grundande sig på det av Almquist år 1916 utarbetade förslaget i samma hänseende slutar å en beräknad kostnadssumma av icke mindre än 4,590,000 kronor, De farhågor, som jag vid anmälan av ifrågavarande ärende den 12 april 1918 uttalade för, att den verkliga kostnadsskillnaden mellan å ena sidan 1916 års förslag och å andra sidan det av mig då förordade mindre omfattande förslaget av år 1918 till följd av den under mellantiden inträffade starka prisstegringen i verkligheten skulle bli mångdubbelt större än den, som direkt framgick ur kalkylerna, hava sålunda tillfullo bekräftats. Att 1916 års kostnadsberäkningar nu så väsentligt överskridits är visserligen delvis beroende på att till följd av såväl medicinalstyrelsens som tandläkarinstitutets alltmer ökade utrymmesbehov åtskilliga utvidgningar visat sig nödvändiga i 1916 års ombyggnadsplan, men framför allt torde likväl anledningen till den utomordentliga kostnadsökningen vara att söka i de sedan år 1916 inträdda förändrade prisförhållandena å byggnadsmarknaden.

Om det sålunda — under förutsättning att de verkställda kostnadsberäkningarna äro riktiga, vilket jag med utgångspunkt från de nu rådande prisförhållandena icke har anledning betvivla — måste sägas, att kostnaderna för det mera genomgripande ombyggnadsförslaget ställa sig synnerligen höga, så må å andra sidan framhållas, att nämnda förslag givetvis innebär ett mera rationellt tillvaratagande av de utrymmesmöjligheter, som erbjuda sig i ifrågavarande fastighetskomplex, än vad fallet skulle hava blivit vid tillämpning av 1918 års mera begränsade ombyggnadsförslag. Detta förhållande har under det år, som förflutit sedan jag sist hade att taga befattning med det föreliggande ärendet, till följd av de allt större svårigheterna att anskaffa tjänliga ämbetslokaler för statens verk och myndigheter i Stockholm än ytterligare vunnit i betydelse. Under sådana omständigheter och då, såsom ovan nämnts, 1918 års lagtima riksdag bestämt uttalat sig för en sådan lösning av den föreliggande byggnadsfrågan, att även tandläkarinstitutet kunde inrymmas i ifrågavarande fastighetskomplex, finner jag mig böra förorda, att det av arkitekten Almquist senast utarbetade förslaget, mot vars detaljer jag icke har något att erinra, lägges till grund för utförandet av om- och påbyggnadsarbetet. Framställning till riksdagen torde sålunda böra göras om beviljande av de för sådant ändamål — utöver redan anvisat anslag — erforderliga medel.

Härvid synes mig emellertid försiktigheten bjuda att tillsvidare inskränka ett eventuellt anslagsäskande till att avse allenast det för

byggnadsarbetets fullföljande under år 1920 behövliga beloppet, av byggnadsstyrelsen beräknat till 1,000,000 kronor. Det lär nämligen kunna antagas, att i och med inträdande fredsförhållanden de nu rådande utomordentligt höga priserna å byggnadsmaterialer m. m. så småningom skola åtminstone i någon mån sjunka och att sålunda även kostnaderna för här ifrågavarande byggnadsarbete, vilka ju beräknats med utgångspunkt från nu gällande priser, skola kunna något nedbringas. Då några beräkningar i dylikt hänseende emellertid icke för närvarande lära kunna verkställas, torde det vara lämpligast att lämna frågan om det för arbetets fullbordande erforderliga totala anslagsbeloppet tillsvidare öppen.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen,

att för utförande, i enlighet med vad jag här ovan närmare utvecklat, av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna, utöver det av 1918 års lagtima riksdag härför anslagna beloppet, 1,500,000 kronor, å extra stat för år 1920 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen i ämnet avlätas proposition av den lydelse, bil. litt.... vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Herbert Wallin.

Bilaga A.**Tillhörande tjänstememorialet av den 6 februari 1918. Angående ärendet kvarteret Grönlandet norra, Stockholm.**

Kungl. Maj:t har, enligt skrivelse från finansdepartementet av den 1 juli 1918, funnit gott anbefalla byggnadsstyrelsen att i samråd med chefen för medicinalstyrelsen, inspektorn för tandläkarinstitutet samt föreståndarna för statens meteorologiska centralanstalt och hydrografiska byrån, avgiva och senast den 1 januari 1919 till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag i anledning av vad riksdagens skrivelse av den 22 juni 1918 innehåller angående vissa reparations- och ändringsarbeten å de i *kvarteret Grönlandet norra* befintliga byggnaderna.

Med anledning härav har byggnadsstyrelsen lämnat uppdraget att utreda denna fråga till arkitekt Bror Almquist, som även utfört de förberedande utredningarna av åren 1916 och 1918, som omedelbart från respektive institutioners chefer infordrade fullständiga program för deras behov av lokaler jämte önskvärdheten av dessas inbördes läggning.

Från chefen för meteorologiska centralanstalten ingick sådant program genom byggnadsstyrelsen till arkitekt Almquist den 22 juli 1918, från chefen för medicinalstyrelsen den 13 september samma år. Från tandläkarinstitutets lärarråd inkom det fullständiga programmet först den 21 december 1918, detta beroende på, att den kommitté av sakkunniga för tandläkarinstitutets utvidgning och tandläkareundervisningens omorganisation m. m., som skulle avgiva yttrande om det äldre programmet för tandläkarinstitutets utrymmesbehov, ej kunnat avgiva detta yttrande förr, detta motiverat uti skrivelse av den 14 december 1918 till byggnadsstyrelsen. Detta programs fördröjande är huvudanledningen till, att byggnadsstyrelsen ej sett sig kunna inkomma med den begärda utredningen inom föreskriven tid.

Då av de inkomna programmen framgick, att utrymmesbehoven för de särskilda institutionerna sedan år 1916 (då de första uppgifterna härom lämnades) avsevärt ökats, framstod genast omöjligheten av, att under sådana förhållanden inom fastigheten kunna bereda utrymmen åt statens meteorologiska centralanstalt och hydrografiska byrån, vilket i sista hand hade ställts i utsikt vid uppgörandet av 1916 års förslag. (Detta meddelades byggnadsstyrelsen uti tjänstememorialet från arkitekt Almquist av den 12 oktober 1918, däri även anhölls, att meteorologiska anstalten därom måtte underrättas.)

De olika programmens uppgörande hava föregåtts av upprepade sammanträden dels mellan chefen för medicinalstyrelsen och samma styrelses samtliga avdelningschefer samt arkitekten, dels mellan tandläkarinstitutets inspektor och lärarråd, jämte ovannämnda kommitté av sakkunniga (för institutets omlagda undervisningsfråga), samt arkitekten, varvid i bägge fallen 1916 års utredningsförslag lagts som bas för

fastighetens blivande disposition. Härunder har framgått, att de olika institutionernas förläggning inom byggnaden enligt detta förslag, i stort sett, även nu, kunnat bibehållas. Således kommer i det här bifogade förslaget medicinalstyrelsen att, som förut, intaga halva huset, — det mot Drottninggatan belägna och med huvudingång från Wallingatan, under det att tandläkarinstitutet disponerar den andra hälften — den mot Holländaregatan, och med sin ingång från denna gata. Gårdshuset har, med ungefär lika rumsvolymer, fördelats på bägge institutionerna.

Efter att hava tagit del av de, med anledning av den anbefallda utredningen utförda ritningarna i enlighet med de nu angivna programmen, har till byggnadsstyrelsen ingått infordrade skrivelser, dels från medicinalstyrelsen av den 4 februari 1919, dels från ovannämnda sakkunniga för tandläkarinstitutets omlagda undervisningsfråga, av den 14 december 1918, varav framgår att sagda ritningar, — med tanke på de bägge institutionernas inrymmande uti den gamla fastigheten, — äro uppgjorda med iakttagande av alla möjligheter för programmens realiserande.

För inrymmandet av de bägge institutionernas lokaler har för hela byggnaden (undantagandes över gårdshuset och en del mot Kammakaregatan) tillkommit en påmurad våning (3 trappor upp) samt en lättare takvåning (4 trappor upp), varjämte för tandläkarinstitutets behov av föreläsnings- och kliniksalar m. m. tillkommit en utbyggnad mot gården t. o. m. 3 trappor upp och har därvid, som först tänkts, hela den nuvarande översta våningens (2 trappor upp) höjd något sänkts, som varande onödigt hög och för att samtidigt därmed minska påbyggnadens kostnad och tyngd å den gamla grunden.

Fördelningen av de olika lokalerna ställer sig sålunda:

Källarvåningen: gemensamt.

I likhet med föregående förslag har, gemensamt för hela byggnaden, *värme-centralen* förlagts uti mittpartiet mot Kammakaregatan och med nedgång från tandläkarinstitutets gård. Dessa utrymmen innefatta pannrum, kolförråd, apparatrum, samt utrymme för aska och slagg och har därvid en mindre del av detta utrymme måst åstadkommas genom nyschaktning inom grunden.

Gemensamt för bägge institutionerna har även uti den 3.50 meter höga, ypperliga, välvda källaren mot Wallingatan inretts *serveringslokaler* avsedda för styrelsens tjänstemän och institutets klinikanter. Särskiljandet av dessa lokaler har skett medelst ett centralt förlagt kök med tillhörande tvenne serveringsrum, dito dischkök, jämte skafferier och mindre förrådsställare samt kontor, allt med central nedgång medels trappa under mittpartiets huvudtrappa. Å ömse sidor om detta centralutrymme äro matsalar med tillhörande kapprum och toaletter förlagda för de olika institutionerna och med trappor och hissar upp till dessas övriga lokaler. Ytterligare *källarutrymmen* finnas *som reserv* för kökets behov bakom kapprummet för tandläkarinstitutets klinikanter.

Källarvåningen:

Mot Drottninggatan och Kammakaregatan äro förlagda: förvarings- och förrådsställare för hygieniska statslaboratoriet, förrådsställare för rättskemiska statslaboratoriet, reservställare, samt ställare och tvättstuga för vaktmästarna.

Bottenvåningen:

Mot Wallingatan, mittpartiet: *Västibul, med huvudtrappa och hiss.* Från denna västibul, ingång (till vänster) till: *Bakteriologiskt-diagnostiskt laboratorium* (mot Wallingatan), innehållande: Vaktrum, korridor, kapprum med toalett och W. C.,

Bihung till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 108 häft. (Nr 126.)

utgång till portgången, jämte vidliggande förrådsrum. Dessutom skrivrum, tvenne laboratorier med mellanliggande termostatrum och slutligen sköljrum, substrat- och sterilisationsrum. Mot Drottninggatan är förlagd (utom tvenne portgångar till gården) trappa med hiss och port- och vaktmästarlägenhet bestående av (liksom alla övriga vaktmästarlägenheter inom byggnaden) 2 rum och kök jämte tillhörande småutrymmen.

Mot gården, uti gårdshuset: 2 stycken vaktmästarlägenheter.

Våningen 1 trappa upp:

Mot Wallingatan, mittpartiet: *huvudtrappa med hiss*. Från denna trappa ingång till:

Kameralbyrån och registratorskontoret (mot Wallin- och Drottninggatorna) innehållande:

Vaktrum, väntrum, korridor, kapprum, toalett med W. C., trappa (från portgången mot Drottninggatan) med hiss, reserv, jämte mot gatorna: packrum, kontrollantrum, rum för kassör, skrivbiträde, kassavalv, kamrer, amanuens, byråchef och bokhållare, samt två rum för registrator jämte ett reservrum.

Uti hörnet mot Drottning- och Kammakaregatorna:

Fyra stycken lägenheter, à 2 rum och tambur, för laboratorieamanuenser, jämte tillhörande gemensam hall, badrum och W. C. Denna hall står i förbindelse med trappa (med hisss) från gården.

Från denna trappa även ingång till:

Hälsöwardsbyrån, upptagande utrymmet för gamla föreläsningssalen jämte återstående lokaler mot Kammakaregatan och innehållande: Korridorer (jämte trappa från gården nära gårdshuset), kapprum, toalett med W. C., samt rum för byråchef och notarie (dessa mot gården), assistent, skrivrum, serumexpedition och två rum för vaccinationskontor.

Slutligen, med ingång från trappa vid gårdens mitt, uti gårdshuset:

2 stycken vaktmästarlägenheter.

Våningen 2 trappor upp.

Mot Wallingatan, mittpartiet: *Huvudtrappa med hiss*.

Från denna trappa ingång till:

Centrallokalerna, innefattande:

Vaktrum, korridor, kapprum, (2 stycken), toiletter med W. C., trappa (från portgången mot Drottninggatan) med hiss, samt (mot Wallingatan och Drottninggatan) lilla och stora sessionssalarna, generaldirektörens väntrum, assistent-, motagningsrum (hörnet) och bredvidliggande nämndrum. Här vidtager, mot Drottninggatan:

Medicinalbyrån, med:

Mot gården skrivrum och rum för telefonväxel (gemensam för hela institutionen) jämte korridor. Mot gatan skrivrum, rum för byråchef, läkarassistenter, sekreterare, skrivrum, samt ett rum för notarie och amanuens.

Här vidtager, mot Drottning- och Kammakaregatorna:

Hospitalsbyrån, med följande lokaler:

Korridorer, i samband med dels medicinalbyråns och allmänna byråns korridorer, dels med två trappor (en med hiss) från gården, kapprum, toiletter och W. C., samt mot gården kansli och rum för sekreterare. Mot gatorna komma så väntrum och rum för byråchef (hörnet), överinspektör, amanuens, skrivrum och kartrum.

Slutligen vidtager mot Kammakaregatan och uti hela gårdshuset:

Allmänna byrån med:

Korridorer ledande från trappa mot gården och till huvudtrappan (med hiss) mot Wallingatan, vaktrum, kapprum och toalett med W. C. Mot Kammakaregatan äro förlagda skrivrum, rum för assistent och byråchef, uti gårdshuset (vid mittkorridor) rum för farm. amanuens, notarie och kommissionär, ett rum för notarie och jurid. amanuens, ett rum för ritningar, arkiv och sammanträden, ett rum för byråchef, ett för sekreterare och ett skrivrum.

Våningen 3 tr. upp:

Mot Wallingatan, mittpartiet: *huvudtrappa med hiss.*

Från denna trappa ingång till:

Veterinärbyrån, innehållande:

Vaktrum med bredvidliggande packrum, väntrum, korridor sträckande sig till trappa (från portgången mot Drottninggatan), kapprum, toalett med W. C. Vidare mot gården ett skrivrum jämte två rum för tuberkulosavdelningen. Mot Wallin- och Drottninggatorna komma så: två rum för tuberkulosavdelningen, två för köttkontrollavdelningen, ett för byråveterinär, ett skrivrum, i hörnet rum för byråchef och slutligen kansli, rum för amanuens och ett rum för arkiv och bibliotek.

Härefter vidtager, mot Drottninggatan:

Statens farmaceutiska laboratorium:

De olika lokalerna nås genom korridor sträckande sig från trappa med hiss från portgången mot Drottninggatan, och till trappa med hiss från gården. Mot gården äro förlagda assistentrum, förrådsrum, rum för svavelväte, vågrum samt vaktmästarrum.

Mot gatan: laboratorns arbetsrum, hans skrivrum, bibliotek, föreståndarens skrivrum och hans arbetsrum. På hörnet kommer så laboratorium för tillfälliga arbetare.

I samband med det farmaceutiska laboratoriet kommer därpå:

Statens rättskemiska laboratorium:

En med det förstnämnda laboratoriet konnekterad korridor står här i samband med två trappor (en med hiss) från gården. Mot denna äro förlagda biologiskt laboratorium, assistentens skrivrum och hans arbetsrum, verkstad, diskrum, svavelväterum och isskåp, de tre senare direkt vid korridoren. Mot denna äro vidare direkt förlagda kapprum (gemensamt för bägge laboratorierna) med toaletter och W. C., mörkrum, svavelväterum, optiskt laboratorium och förråd, varjämte slutligen mot Kammakaregatan ligga: föreståndarens skrivrum och hans arbetsrum, vågrum samt ett fysikaliskt och ett elektriskt laboratorium.

Gårdshuset upptages helt av:

Medicinalstyrelsens arkiv och bibliotek, jämte två reservutrymmen, denna avdelning tillgänglig dels från huvudtrappan med hiss (mot Wallingatan), dels från en av gårdstrapporna.

Våningen 4 tr. upp:

Upptages helt mot gatorna av:

Statens hygieniska laboratorium. (Innefattande: 1) den kemiskt-fysikaliska och 2) den biologiska avdelningen med en chefsprofessor för varje avdelning.)

De olika lokalerna stå i förbindelse medels genomgående korridor, sträckande

sig från huvudtrappan mot Wallingatan och ledande förbi och till samtliga övriga trappor från gården. Vid korridorerna kapprum med toaletter och W.C., jämte centralt vaktrum med belysning från Drottninggatan. Mot gården rum för livsmedelsanalys och vågrum, stinkrum, diskrum, mörkrum, termostatrum, verkstad och förråd. Mot Kammakaregatan rum för vattenanalys, rum för gasanalys, professors skriv- och mottagningsrum, hans laboratorium, laboratorns laboratorium (i hörnet) samt mot Drottninggatan allmänt kemiskt laboratorium, professors laboratorium, hans skriv- och mottagningsrum, biologiskt och mikroskopiskt laboratorium (hörnet) och slutligen mot Wallingatan bakteriologiskt laboratorium, rum för beredning av bakteriologiska substrater, bibliotek och rum för förråd jämte reservrum.

II.
Tandläkare-
institutet,

Källarvåningen:

Mot Kammakaregatan äro förlagda: *verkstad* och *förrådskällare*. Mot Hölländaregatan: *källare* för tre *vaktmästare* och *maskinist* jämte *tvättstuga*.

Bottenvåningen:

För kontrollens skull leder till institutets olika avdelningar endast en ingång, men är dessutom anordnade en del reservutgångar förande till gården och huvudtrappan mot Wallingatan. Gårdsutrymmet står i förbindelse med medicinalstyrelsens gård och Drottninggatan medels en, med gallergrind försedd portgång under gårds-huset, där detta stöter mot huvudtrappan.

Mot Hölländaregatan ligga *tvänne lägenheter för vaktmästare*, därvid den mot hörnet vid Kammakaregatan har sin ingång från gården, den andra lägenheten, — som samtidigt är portvaktslägenhet, — har sin ingång från *huvudentrén*s inre del förutom genom luckdörren vid *huvudingångsporten*. Denna entré förmedlar dels passagen till *avdelningen för lärare och klinikanter* (till vänster), dels till *avdelningen för patienter* (till höger) och slutligen till gården, varförutom den i fonden belägna stora föreläsningssalen här har sina bägge huvudingångar. Entrén för patienter för omedelbart till ett *kapprum*, där alla patienter måste, och mot en viss avgift, avlägga sina ytterplagg. Kontrollen över detta kapprum utövas av portvakten. Härifrån leder förutom utgång till gården till de olika våningarna dels en *trappa*, dels en *hiss*. — Entrén för lärare och klinikanter leder dels till *tvänne expeditiionsrum* mot Hölländaregatan, dels till ett *kapprum*, vilket samtidigt förmedlar passagen till en *tambur* (med toalett och W.C.) gemensam för det mot Hölländaregatan belägna *rummet för inspektor* —, vilket med ett mindre *arkiv* står i förbindelse med de förutnämnda expeditiionslokalerna — och det i hörnet och mot Wallingatan belägna *rummet för lärarrådet*. Från korridoren kommer man vidare till ett mot Wallingatan beläget *samlingsrum för kandidaterna*. Mot samma gata vidtager, och avsett att med större mittöppning kunna förenas med detta samlingsrum, ett *rum*, vilket är ämnat att uthyras till *Odontologiska föreningen* (bestående av kandidaterna). I detta rum, beläget i byggnadens äldsta del, är meningen bibehålla det nuvarande tunnvalvet. Avslutande bottenvåningen åt detta håll är slutligen, och med ingång från husets huvudingång från Wallingatan, för föreningen inrett *kapprum*, *toaletter*, med *W.C.* jämte *utgång* till gården (genom portgången i gårdshuset). Från den förstnämnda korridoren kommer man vidare till ett, mot gården vettande *förbereðelserum* (med sekundärljus mot korridoren), även stående i samband med *stora föreläsningssalen*. Denna, som upptager den å gården nyuppförda utbyggnadens bottenvåning, sträcker sig även upp genom våningen 1 trappa upp (entresolvåningen). Till denna utbyggnads fondvägg sluter sig en mindre *reservtrappa*, gående genom alla våningar och närmast förmedlande kommunikationen med en *läktare* uti föreläsningss-

salen. Platsantalet uti salen, med denna och tvenne andra, mindre läktare (se vån. 1 tr. upp), är 244.

Vid korridoren är även förlagd *toalett* och *W. C.*, samt *utgång till gården*, jämte *trappa och hiss* ledande dels till serveringslokalen i källaren, dels till de olika våningarna. Uti gårdshuset äro slutligen förlagda en *lägenhet för vaktmästare* och en (med samma rumsantal och belägen omedelbart vid nedgången till värmeledningen) för *maskinisten*.

Våningen 1 tr. upp: (Entresolen).

Patienternas avdelning upptager här, liksom motsvarande i alla övriga våningar, *toaletter och W. C.* (delade för manliga och kvinnliga), belägna vid trappan. Förmedlande dessa lokaler med ett gemensamt *väntrum*, mot Kammakaregatan, sträcker sig så en mindre *korridor*. Anslutande sig till detta väntrum, och förlagd dels mot Kammakaregatan, dels mot gården, är förlagd

1) *Barnklinik.*

Denna innefattar dels *fyra kliniksalar* och ett *extraktionsrum*, dels ett rum för *läraren*.

2) *Avdelningen för ortodonti* (vettande mot Holländaregatan):

Denna upptager *tre kliniksalar* och ett rum för *assistenter*.

Klinikanters och lärares avdelning upptager även här, liksom motsvarande i alla övriga våningar, *toilett och W. C.* vid trappan. Till denna ansluter sig *det egentliga kapprummet* (med direkt ljus från gården), även stående i förbindelse med *tvenne omklädnadsrum* (ett för manliga, ett för kvinnliga). Uti dessa rum och kapprummet äro anordnade 180 stycken *fasta väggskåp* för kandidaternas kläder, instrumentlådor m. m. Från kapprummet kan, — vid terminsavslutningar, eller annars, då större åhöraretal sådant påfordrar, — infällbara fönster öppnas mot stora föreläsningssalen och därvid tvenne balkonger lämna plats för tillsammans cirka 24 stycken åhörare.

Hörnet mot Holländare- och Wallingatorna upptages av *bibliotek*, vartill mot den senare gatan ansluter sig ett *läsrum*, bägge dessa rum tillgängliga från kapprummet, liksom 4 stycken *museirum*, därav ett mot gården och tre mot Wallingatan. Innanför dessa utrymmen och fortlöpande i gårdshuset utefter gården, samt slutligen förenade med barnkliniken, äro slutligen förlagda 4 stycken utrymmen: *laboratorier* därav två för *kemi och fysik* (med dragskåp), ett för *mikroskopi* och ett för *bakteriologi*.

Våningen 2 tr. upp:

Denna våning upptages till sin fulla utsträckning (ej uti gårdshuset) av:

Protésavdelningen:

Uti avdelningens mitt och sammanhängande med patienternas trappa (med hiss) ligger ett *väntrum* och med detta direkt förbundna, dels ett *undersökningsrum* mot Holländaregatan, dels *två kliniksalar*, en mot samma gata och en uti nyutbyggnaden mot gården. Uti denna är även förlagd ett *utrymme för kassörskan*, tillgängligt från väntrummet. Till bägge kliniksalarerna höra *tvenne inbyggda sterilisationsrum*. Å ena sidan om väntrummet äro förlagda och vettande mot Kammakare- och Holländaregatorna, ett *putsrum*, ett *vulkaniseringsrum* (med kapell) — *lilla laboratoriet* (med bordplatser för 65 klinikanter), *gipsrum*, *demonstrationssal* (för 70 deltagare), ett *lärarorum* (i hörnet) med tillstötande rum för *kirurgisk protés* mot Holländaregatan, samt vidare mot denna gata *två rum för laboratorer* och ett rum

för assistenter. Å andra sidan om väntrummet äro förlagda ett klinikanternas *kapprum*, med 60 väggfasta *skåp*, samt vettande mot Wallingatan, ett *rum för avtryck*, med innanför beläget *depotrum*, två *gipsrum*, *stora laboratoriet* (med bordplatser för 75 klinikanter) med tillhörande *vulkaniseringsrum* (med kapell), *putsrum* jämte *materialrum* (mot gården).

Våningen 3 tr. upp:

Denna våning upptages till sin fulla utsträckning (ej uti gårdshuset) av:

1) *Tandkirurgiska avdelningen* och

2) *Röntgenavdelningen*.

Gemensam för båda sträcker sig ett *väntrum* (med plats för 100 personer) från våningens centrum och med direkt ljus från gården, samt fortlöpande utefter denna bort mot gårdshuset. Detta väntrum är avdelat, därvid den inre centrala delen, är avsedd för patienter under behandling. Vid det yttre väntrumets brytning är förlagd plats för *kassörska* och härintill, vettande mot Kammakaregatan ligger:

Avdelning I. Ett *undersökningsrum*. Från detta kommer man till två *klinik-salar*, en mot förutnämnda gata, en mot Holländaregatan.

Stötande till denna senare sal ligger ett *rum för lokal anästesi*, samt *tre extraktionsrum*, med mellanliggande *sköljrum*. Uti nybyggnaden mot gården har förlagts två *liggrum* (ett manligt och ett kvinnligt), två *sjukrum* (ett manligt, ett kvinnligt), samt *rum för sköterska* och ett *térum*. Mot gården, och i förbindelse med det centrala väntrummet, ligger ett *förberedelserum*, även avsett för *kliniska undersökningar*. Från detta väntrum kommer man vidare till en *demonstrationssal* (avsett för omkring 50 personer) uti hörnet vid Holländare- och Wallingatorna, samt vidare mot denna senare, två *tvättrum*, med *förbandsrum* och *steriliseringsrum*, *operationsrum*, *rum för läraren* och *rum för vetenskapliga undersökningar*, 2 *rum för assisterande lärare* och slutligen (mot gården) ett *rum för assistenter* och ett *rum för demonstrationspreparat*.

Avdelning II, (vettande mot Kammakaregatan):

Från väntrummet kommer man till ett *expeditionsrum* med bredvidliggande *arkiv*, samt å andra sidan *expositionsrum*, *lärrum*, jämte *mörkrum* och *förråd*.

Våningen 4 tr. upp:

Denna våning upptages till sin fulla utsträckning, gårdshuset även innefattat, av:

Tandfyllningsavdelningen.

Liksom i våningen under är *väntrummet* (med plats för cirka 100 personer) förlagt i våningens centrum, som, — medels en utefter gården å ena sidan framdragen väntrumskorridor, och en utefter andra gårdssidan framdragen korridor, avsedd för lärare och klinikanter, — kommunicerar direkt med operationsavdelningen. Efter att vid väntrumskorridorens fondvägg passerat *kassörskan* (till vänster) inkommer patienten uti en, operationssalarne förbindande, kortare passage från vilken han först intages uti ett *undersökningsrum* (mot Kammakaregatan), varefter han får sin stol, endera uti den, hela gårdshusets yta upptagande stora *operationssalen*, med plats för 48 stolar, eller ock uti mindre *operationssalen*, mot Kammakaregatan, och med plats för 25 stolar. Vid den senare finnes ett *steriliseringsrum* uti hörnet mot Holländaregatan, vid den förra ett liknande inbyggt i salen (nära byggnadens huvudtrappa) och dessutom ett med ingång från den förutnämnda förbindelsepassagen.

Vid denna senare ligger även, och mot Kammakaregatan, dels ett rum för laborator, dels ett för assistenter. Vid centralväntrummet ligger utefter Holländaregatan två större reservrum samt en större fantomsal (med plats för 40 klinikanter) och uti hörnet mot Wallingatan en demonstrationssal (med plats för 60 klinikanter).

Mot den senare gatan vidtager så emaljrum, gipsrum, rum för guldinläggning, ett rum för laborator och ett för assistenter. Vid den innanför dessa senare rum belägna och mot stora operationssalen slutande korridoren är förlagt toalett med W. C. för lärare. Mot gården, tillgängligt från denna korridor, ligger ett rum för läraren. Slutligen finnes, kommunicerande med väntrummet, ett reservrum mot gården och ett vindsutrymme ovan tillbyggnaden mot gården. Reservutgångar äro lagda från stora operationssalen och bredvidliggande korridor mot byggnadens huvudtrappa.

Detta den huvudsakliga fördelningen av de bägge institutionernas lokaler inom fastigheten.

För de i samband med inredandet av dessa lokaler stående omändrings-, på- och tillbyggnadsarbetena bifogas härmed en kortfattad arbetsbeskrivning.

Stockholm den 5 februari 1919.

Bror Almquist.

Bilaga B.

Kortfattad arbetsbeskrivning, åtföljande huvudritningar till om- och påbyggnad av statsfastigheten kvarteret Grönlandet norra, Stockholm.

Rivningsarbeten m. m.

Det gamla taklaget jämte taktäckningen rives.

Taklisten jämte övrigt murverk ovan översta bjälklaget rives i erforderlig utsträckning för anordnande av fönster till nya våningen.

Samtliga träbjälklag (med undantag av det i gårdshuset mellan vaktmästarlägenheterna i bottenvåningen och 1 trappa upp) rivas.

Alla trappor, vilka icke komma till användning i byggnadens nya skick, rivas.

En del inre väggar och skorstensstockar rivas.

Alla eldstäder rivas.

Hörsalens läktare rives.

De gamla värmeledningarna med pannor etc. samt gas-, vatten- och avloppsledningar jämte toalettanordningar, samt telefon- och ringledningar borttagas.

Samtliga fönster och en del dörrar m. m. borttagas.

De utspringande kedjorna jämte deras socklar vid byggnadens hörn jämte ovanförvarande samt mittpartiets pilastrar, bortrivs.

Om-, på- och tillbyggnadsarbeten.

Grundlägg-
ningsarbeten. För de nya grundmurarna å tandläkarinstitutets gård (trappor, mittutbyggnaden och mellanliggande partier) schaktas och gjutas grundmurar av betong, samt läggas, å stampad grusfyllning, betongplattor som golv för tillbyggnaden mellan trapporna. Under blivande tegelmurar härstädes isoleras.

Sockel och
utvändiga
trappsteg. Den gamla sandstenssockeln användes till den utsträckning, det låter sig göra, delvis med omhuggning, kompletteras för övrigt med ny sockel av sandsten, varjämte liknande anbringas å ovannämnda nytillbyggnader.

Yttertrappsteg av granit inläggas jämte planer och vandstycken.

Värmeled-
ningen. En del hittills oanvända källarutrymmen mot Kammakaregatan schaktas, grundmurarna förstärkas och muröppningar uppbröts.

Stålslipade cementgolv å grusfyllning läggas, kolnedtag anordnas och källarluckorna utvidgas till fönster. Rökkanaler från pannorna anordnas, jämte rökkanal upp över taknocken. Fundament anordnas för pannorna och pumpmaskineriet etc. för pressvattenvärmeledningen. Ny trappa nedtages från gården.

Murnings-
arbeten. Större muröppningar uppbröts eller igenmuras, dörr- och fönsteröppningar likaså, eller förändras. Murverk utföres i de tre nuvarande våningarna, delvis med användande av gammalt tegel. Murningsarbeten utföres för blivande balkupplag. Den nya våningen jämte nytillbyggnader utföres av tegel, delvis med användande

av gammalt sådant. För rökledning, ventiler och galler m. m. utföres alla håltagnings- och murningsarbeten. Pilasterverk å mittpartiet, jämte dettas fronton muras, liksom stora taklisten uti tegel.

Ändrade och nya trappor med kupor och stegavsatser av armerad betong, källartrapporna även med steg uti betong och stålslipad cement. Gamla dugliga källartrappsteg användas; för övrigt nya trappsteg och planer av kalksten med putsade sättsteg. Huvudtrappans sättsteg dock av kalksten.

Invändiga
trappor.

Mellan vaktmästarlägenheterna i bottenvåningen och 1 trappa upp i gårds-
huset bibehållas träbjälklaget efter nödig reparation med användande av byggnadens
nuvarande golvbjälkar. Övan den översta våningen (4 trappor upp) anbringas även
bjälklag av trä med brandfast isolering.

Bjälklag och
golv.

Övriga bjälklag i huset av armerad betong med vattrivna cementgolv, avsedda
att beläggas med linoleummattor. Serveringslokalen i källaren förses med liknande
golv, varförutom övriga källargolv cementeras eller repareras. Korridorerna och
trapplanen beläggas med golv av kalksten och plattor. Badrums-, toalett- och
W. C.-golv jämte liknande vattentäta golv med asfalt och golvmassa eller plattor.
Huvudentrén till tandläkarinstitutet med golv av kalksten.

Kameralbyråns kassavalv av armerad betong med rälsarmerade väggar och
bjälklag.

Kassavalv.

Taklaget av sparrar, panel, papp, 2 lag läkt och enkelkupigt, rött, stenkols-
tjäredränkt taktegel jämte nocktegel. Rännदार, gesimsrännor (å trästomme), list-
betäckningar, fönsterbleck, stuprännor av galvaniserad svartmålad järnplåt. Ventila-
tionshuvor (å trästommar) med jalusigaller och ytterbetäckning, liksom skorstenar
med svartmålad, galvaniserad järnplåt. Värmeledningens skorsten med övre blybe-
täckning. Nockräcken av svartmålad, galvaniserad järnrör. Takfönster av järn och
glas, brandluckor med järnstegar. Stuprör av gjutjärn indragas uti åtkomliga slitsar
efter innerväggar och förenas med avloppsledningarna.

Taklag, vinda-
våningsytter-
väggar jämte
ytterbeteck-
ningar.

Ytterväggar för vindsvåningen (4 trappor upp) av sparrar, tre lag panel med
fyllning och ytterbeklädnad av svartmålad, galvaniserad järnplåt.

Nytt murverk förses med nödiga förankringar, större muröppningar etc. med
järnbalkar, liksom trappor, läktare och bjälklag med balkar och kolonner. Huvud-
ingången med tvenne smidda lyktor och blyinfattat glas. Hissarna få räcken och
grindar av smide, smidesgrindar anbringas även vid början av stora huvudtrappan,
vid bäge portvaksångarna samt uti portgångar till och mellan gårdarna.
Trappor få barriärer av smide. Trappor till vindar förses med branddörrar, källare
med järndörrar. Källarluckor prepareras och ersättas delvis med nya.

Järnarbeten
smiden.

Hissar och arkiv förses med monierväggar.

Mellanväggar utföres i allmänhet med s. k. cloissonväggar. Nytt murverk
förses invändigt med puts, så ock bjälklagens undersidor. En del gammal vägg-
och takputs repareras och kompletteras. Taklister repareras. Nya dragas uti puts.
Evakueringskanaler bilas i gammalt murverk eller utföres av rabbitztrummor, upp-
dragna genom vinden till takhuvorna.

Mellan-
väggar, puts-
arbeten.

Källarna slammas.

Fasaderna skrapas, lagas, vattrivas och omputsas delvis, taklister dragas i
kalkbruk, varjämte nytt murverk putsas eller drages i överensstämmelse med gamla
fasaden. En del orneringar och kapitäl i bruk utföres å fasaderna.

Alla fasaderna avfärgas medels färg uti putsen.

- Efter alla ledningsarbeten efterlagas och putsas.
 Varmkammrar och trummor inläggas för friskluft.
- Fönster och dörrar. Alla fönster omgöras och med kopplade bågar och tappespagnoletter eller liknande. Samma sorts fönster för nybyggda partier.
 Invändigt anbringas en del glasväggar, glaspartier, ljuszoner och överljus jämte sekundärfönster.
 Ytterportar mot gatan av ek med enkel skulptur och smide samt facetterat glas i metallspröjsar, övriga ytterdörrar även nya, av furu samt med facetterat glas i metallspröjsar. Nuvarande innerdörrar användas till den utsträckning sådant låter sig göra, övriga göras nya och av furu.
- Fasta inredningsarbeten. Portvaktsskåpen förses med luckdörrar mot portgångarna.
 Fasta väggpaneler uppsättas i sessionssalarna och lärarrådets rum. Nuvarande socklar användas, där så ske kan, övriga göras nya.
 Trappor förses med ledstänger och överliggare av polerat trä.
 Vaktmästarkök förses med fullständig inredning, spisar, skafferier m. m.
 Alla tamburer, kapprum, garderob, badrum, toaletter, kassor, skrubbar m. m. få fullständig inredning, liksom kök, diskrum och dylika lokaler för de olika institutionerna. Dessutom företages en del justeringsarbeten och diverse snickeriarbeten inom byggnaden. Dragskåp anordnas uti en del laboratorier. Väntrummen förses med väggfasta bänkar. Elefskåp anbringas. Stora föreläsningssalen inredes med läktare av trä (å järnstomme), balkongbarriärer av trä, föreläsningspulpet med plattform och trappor jämte räcke, allt av trä, samt anordning därovan för skioptikonduk. Å läktaren, som förses med gradänger, anordnas plattform för skioptikon. Föreläsningspulpet jämte anordningar för skioptikon utföras uti övriga demonstrationssalar.
- Hisskorgar utföras av polerat trä och glas samt med skinnklädda, stoppade sitsar och skjutbara järngrindar å korgen.
- Anmärkning.* Övrig inredning, såsom laborationsbord, fasta stolar och dylika fasta inventarieföremål, biblioteks- och arkivinredningar äro icke upptagna uti denna beräkning.
- Målning. Bostadslägenheterna målas och tapetseras efter nödig underberedning. Trappor oljemålas och kalkfärgas. Huvudtrappans vestibul förses med enkel kalkfärgsornering. Så ock entrén till tandläkarinstitutet, stora föreläsningssalen och matsalarna, jämte odontologiska föreningens lokals valv. Källarlokalernas väggar och valv kalkas.
- Taken limfärgas, väggarna oljemålas (delvis kalkmålas), snickerierna oljemålas i alla övriga lokaler.
- Utvändiga snickerier oljemålas, undantagandes eksnickerier, som betsas och fernissas.
- Diverse. Gårdarnas stensättning kompletteras och nylägges. Gårdarna planeras (därvid tandläkarinstitutets sänkes något), grusas och planteras.
- Inkörsport och genomfart stensättes.
- Mittpartiet förses med flaggstång.
- Fyra statyer anbringas å mittpartiet.
- Stockholm den 6 februari 1919.

Bror Almquist.

*Bilaga C.***Kostnadsförslag över om- och tillbyggnad av Grönlandet norra, Stockholm.**

Tegelmurning	kronor	151,710: —
Bjälklag	»	929,720: —
Taklag	»	115,740: —
Fotrännor	»	34,040: —
Stuprör	»	13,130: —
Kupor, skorstensbeslag, brandluckor, stegar och takfönster	»	18,480: —
Mellanväggar	»	126,420: —
Invändigt puts	»	228,540: —
Ytterväggar av trä	»	43,760: —
Utvändigt puts	»	96,280: —
Invändiga trappor med kupor	»	64,180: —
Invändiga rivningar	»	14,590: —
Invändigt snickeri, såsom socklar, panel, tavel- lister, ledstänger m. m.	»	197,420: —
Hissgrindar och galler	»	14,590: —
Håltagningar och efterlagningar	»	19,450: —
Ställningar	»	34,040: —
Naturlig sten	»	48,630: —
Omändringsarbeten och nya grundmurar i käl- laren	»	155,600: —
Omändringsarbeten i våningarna:		
Golv	»	2,290: —
Anordningar för motvikt	»	5,350: —
Upptagning av nya dörrar	»	10,750: —
Igensättning av dörrar	»	4,150: —
Upptagning av fönster	»	3,830: —
» » större muröppningar	»	31,170: —
Nya fönster	»	99,550: —
Nya dörrar	»	68,070: —
Inredning i kök	»	7,000: —
» » tamburer, garderober, W. C. m. m.	»	8,000: —

Diverse inredningar i kapprum, förråd m. m. kronor	65,690: —	
Järndörrar	» 7,390: —	
Diverse bilningar	» 39,580: —	
Målning	» 110,860: —	2,770,000: —
Värmeledning	» 360,000: —	
Vatten och avlopp	» 445,000: —	
Elektrisk belysning och hissar	» 360,000: —	1,165,000: —
Oförutsedda utgifter	» 393,500: —	
Byggnadsritningar	» 135,000: —	
Konstruktionsritningar	» 86,500: —	
Kontroll	» 40,000: —	655,000: —
Summa kronor		4,590,000: —.

Stockholm den 20 februari 1919.

John Telander.